

УДК: 343.541

Демедюк Сергій Васильович

кандидат юридичних наук, доцент кафедри програмної інженерії та кібербезпеки
Київського національного торговельно-економічного університету,
начальник Департаменту кіберполіції Національної поліції України, м. Київ, Україна
serhii.demediuk@cyberpolice.gov.ua

Демедюк Тетяна Сергіївна

кандидат юридичних наук, доцент кафедри оперативно-розшукової діяльності
Національної академії внутрішніх справ, м. Київ, Україна
dtatyana25@gmail.com

НЕБЕЗПЕЧНИЙ ПОРНОГРАФІЧНИЙ КОНТЕНТ В ІНТЕРНЕТІ ЯК ПРОЕКЦІЯ РОЗЛАДІВ ОСОБИСТОСТІ РОЗПОВСЮДЖУВАЧА ДИТЯЧОЇ ПОРНОГРАФІЇ

Анотація. У статті розглядаються питання безпеки для користувачів Інтернету від порнографічного контенту, який є специфічною діяльнісною проекцією розладів особистості розповсюджувача дитячої порнографії. Аналіз літературних джерел свідчить, що пізнавальна сфера у розповсюджувачів дитячої порнографії в інформаційних мережах, на відміну від осіб з педофільними схильностями, може бути достатньо розвиненою, що специфічним чином повинно відбиватися на деструктивних тенденціях їх особистісної динаміки та на діях. Метою роботи було визначення специфіки інформаційно небезпечного порнографічного контенту в Інтернеті як проекції розладів особистості користувача ІКТ, який виготовляє й розповсюджує дитячу порнографію. В емпіричному дослідженні використано метод системного аналізу висновків судово-психіатричних експертиз щодо осіб, які розбещували неповнолітніх, а також щодо осіб, які розбещували неповнолітніх, виготовляли й розповсюджували дитячу порнографію в Інтернеті. Кількісні значення психологічних змінних встановлювалися у відповідності до номінативної та порядкової шкал вимірювання. Емпіричні дані оброблялися з використанням непараметричних статистичних методів. Установлено, що в користувача ІКТ, який розбещує неповнолітніх, виготовляє й розповсюджує дитячу порнографію в Інтернеті, разом із необхідним розвитком інтелекту, розумових здібностей і достатньою самоорганізацією пізнавальних процесів наявним є прогресуючий розлад ціннісно-мотиваційної сфери з виразним посиленням егоїстичних споживацьких спонук та свідомого систематичного нехтування соціальними цінностями. Доведено, що в таких осіб зіткнення на рівні структури особистості процесів розвитку та зростаючої деструкції призводить до суттєвого посилення стану емоційної напруги, нервово-психічного виснаження, прогресування невротичних розладів, збільшення рецидивів правопорушень. Визначається, що інформаційно небезпечний порнографічний контент, який створюється й розповсюджується в Інтернеті користувачами ІКТ, є емоційно забарвленим, звабливим, нав'язливим, таким, що викликає мимовільну увагу спостерігача і також має тенденцію до розгортання у перспективі майбутнього.

Ключові слова: користувач ІКТ; Інтернет; інформаційна безпека; розлади особистості; інтелект; ціннісно-мотиваційна сфера особистості; порнографічний контент.

1. ВСТУП

Постановка проблеми. Високий рівень розробленості й поширення сучасних інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) зумовив необхідність створення нових ефективних навчальних засобів, комплексів, систем. Із поглядом у майбутнє науковці розглядають можливості створення синтетичного навчального середовища, питання впровадження в освітній процес мобільного навчання, всебічне використання ІКТ в системі освіти й т.ін. [5], [8], [9]. Причому як ключова характеристика нового освітнього середовища визначається його відкритість, його приєднання до всесвітньої

мережі Інтернет. Інтернет є практично необмеженим інформаційним ресурсом для постійного всебічного розвитку особистості. Поряд із цим мережевий інформаційний простір дедалі більше забруднюється неправдивою й небезпечною для психічного здоров'я користувачів інформацією.

В останній час активізувалися дослідження, які фіксують негативний вплив використання різних інформаційних та мобільних засобів на психіку особистості, що розвивається [1], [6], [10], [14]. Особливої уваги в цьому аспекті заслуговують комп'ютерні технології, які використовуються для виготовлення та розповсюдження порнографічної продукції через Інтернет. Загальна доступність і можливість анонімного використання інформаційних мереж посилюють небезпеку руйнівного впливу порнографії на психіку людини, що розвивається [2], [7]. Особливо суспільно небезпечним за таких умов є виготовлення та використання порнопродукції за участі неповнолітніх та малолітніх, які стають і знаряддям злочину, і об'єктом наруги через розбещення, звалтування, різноманітне насильство, сексуальну експлуатацію. Умовно можна виділити такі тенденції специфічного застосування інформаційних технологій у злочинах з розповсюдження дитячої порнографії. По-перше, це те, що окремі види сексуальної експлуатації жертв здійснюються виключно в Інтернеті в режимі онлайн. По-друге, досить часто жертва примушується до участі в порнографічних сценаріях через шантаж із використанням інформації, яка попередньо зібрана про неї в Інтернеті. По-третє, поведінка жертви контролюється з використанням Інтернету та мобільних телефонів. До цього слід додати, що порнографічна продукція поширюється в режимі онлайн.

Сучасні фахівці, що працюють у сфері кібербезпеки в інформаційному просторі, мають дефіцит наукових даних відносно особистісних особливостей осіб, які виготовляють та розповсюджують дитячу порнографічну продукцію в Інтернеті, що суттєво ускладнює слідчу роботу. Проведено фрагментарні дослідження, в яких зазначається, що такі особи через генетичні передумови або через вади виховання мають відхилення сексуальної сфери й втягнуті в процес «занурення» в залежність, який неухильно розгортається та посилюється [1], [15], [16]. Але зазначені наукові дані не враховують специфіки кримінального розповсюдження інформації в Інтернеті. Ця специфіка, з одного боку, необхідним чином повинна позначатися на особистості розповсюджувача дитячої порнографії, а з іншого боку, вона визначає специфічність порнографічного контенту, який і нав'язливо привертає увагу користувача ІКТ, і дедалі більше заповнює та захоплює сферу його особистих інтересів небезпечним змістом.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Деструктивне «занурення» в залежність за «сприятливих» умов зазвичай поступово або водночас захоплює особистість у цілому на всіх рівнях її структурної організації. Останнє стосується і окремих якостей, і таких об'ємних компонентів структури особистості, як ціннісно-мотиваційна, пізнавальна й емоційна сфери. Слід зазначити, що безпосереднє ураження залежністю окремих взаємопов'язаних складових особистісної організації опосередковано відбивається й на більшості структурних елементів через механізми компенсації, протидії або приєднання. Посилення деструктивних тенденцій динаміки особистісних змін у сутності є дисипативним процесом, який призводить до тотального занепаду психічної організації людини. Причому соціально-психологічні й психологічні залежності людини – це не тільки процес її саморуйнування, а й руйнування через Інтернет ближнього та віддаленого соціального оточення [1], [7].

У людей, схильних до педофілії, спостерігається виразна деформація системи життєвих ціннісних орієнтирів із запереченням майбутнього для суспільства через розбещення підростаючого покоління. У таких осіб очевидно є затримка розвитку й регрес емоційної зрілості з виразним ураженням емпатійних здібностей, пригнічення

функцій пізнавальних процесів і суттєве обмеження рівня інтелектуального розвитку [11], [12], [13]. Разом із цим активна діяльність в Інтернеті висуває перед особистістю розповсюджувача дитячої порнографії свої специфічні вимоги. Розповсюджувачі дитячої порнографії в Інтернеті – це достатньо досвідчені користувачі ІКТ, які повинні на високому рівні знати й ефективно використовувати новітні можливості інформаційних мереж, програмні продукти, прогнозувати шляхи обходу фільтрів та блокіраторів інформації, застосовувати способи забезпечення анонімності користувача мережі [2], [7].

Дослідження розумових процесів досвідчених фахівців у галузі ІКТ (програмістів) показали, що ці особи мають високий рівень інтелекту, гнучкість та критичність мислення, аналітичні й прогностичні здібності, здатність до постійного навчання, достатню ерудицію [4]. Відповідно до цього можна припустити, що пізнавальна сфера у розповсюджувачів дитячої порнографії в інформаційних мережах, порівняно з особами з педофільними схильностями, повинна бути розвиненою на достатньо високому рівні. Останнє, у свою чергу, специфічним чином може позначатися на деструктивних тенденціях особистісної динаміки осіб, які виготовляють і розповсюджують дитячу порнографію в Інтернеті, та на специфіці створюваного ними небезпечного для соціального оточення й відкритого освітнього середовища контенту.

Предмет дослідження – порнографічний контент в Інтернеті як проекція розладів особистості користувача ІКТ, який розбещує неповнолітніх, виготовляє й розповсюджує дитячу порнографію.

Мета дослідження – визначити специфіку інформаційно небезпечного порнографічного контенту в Інтернеті як проекції розладів особистості користувача ІКТ, який розбещує неповнолітніх, виготовляє й розповсюджує дитячу порнографію.

Завдання дослідження:

1. Дослідити особистісні особливості користувачів ІКТ, які розбещують неповнолітніх, виготовляють та розповсюджують дитячу порнографію в Інтернеті.
2. На підставі емпіричних даних охарактеризувати системні розлади особистості осіб, які розбещують неповнолітніх.
3. Визначити особливості розладів особистості користувачів ІКТ, які виготовляють і розповсюджують дитячу порнографію в Інтернеті, порівняно з особистісними розладами осіб, які обмежуються розбещенням неповнолітніх.
4. Встановити особливості проекції розладів особистості користувачів ІКТ, які виготовляють і розповсюджують дитячу порнографію, на створюваний ними в мережі Інтернет порнографічний контент.

2. ОРГАНІЗАЦІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ

Для отримання емпіричних даних у дослідженні використано метод системного аналізу висновків судово-психіатричних експертиз щодо осіб, які скоїли дії з розбещення неповнолітніх, а також щодо користувачів ІКТ, які розбещували неповнолітніх, виготовляли й розповсюджували дитячу порнографію в Інтернеті. Результати експертиз розглядались в аспекті визначення розвитку пізнавальної, ціннісно-мотиваційної та емоційної сфер особистості фігурантів кримінальних справ. Кількісні значення психологічних змінних встановлювалися відповідно до номінативної та порядкової шкал вимірювання. Було проаналізовано результати судово-психіатричної експертизи осіб, які отримали статус досліджуваних.

Стосовно пізнавальної сфери досліджуваних аналізувався висвітлений експертами рівень інтелектуального розвитку та розумових здібностей, рівень освіти. Указані

змінні вимірювалися за порядковою шкалою. Досліджувані з явно дефективним ментальним рівнем (за результатами виконання тестових завдань) відсутні; тому нульове значення інтелекту не встановлювалося. Нижчому зафіксованому серед досліджуваних рівню інтелекту, який відповідає визначенню «гранична зона між нормою та інтелектуальним дефектом», було надано ранг 1. Інші ранги відповідають наступним рівням інтелекту та розвитку розумових здібностей: 2 – низький рівень; 3 – наближається до середніх значень норми; 4 – рівень вище середнього. Рівні освіти для дорослих досліджуваних були проранжовані таким чином: 0 – слабо розвинені вміння читати та писати; 1 – загальна середня освіта; 2 – середня технічна освіта; 3 – незакінчена вища освіта; 4 – вища освіта.

Ціннісно-мотиваційна сфера досліджуваних аналізувалась на рівні наявності усталеної професійної спрямованості трудової діяльності за номінативною шкалою («так» або «ні»), а також в аспекті визначення рівня нехтування соціальними цінностями у виразі асоціальної поведінки (соціально осудних правопорушень) за порядковою шкалою. В останньому випадку ранжування стосувалося життєдіяльності досліджуваних з боку соціальної небезпеки скоєних ними правопорушень і було таким: 0 – відсутність притягнення до адміністративної та кримінальної відповідальності; 1 – наявні факти притягнення до адміністративної відповідальності; 2 – окрема кримінальна відповідальність; 3 – численні рецидиви кримінальної відповідальності.

Емоційна сфера досліджуваних розглядалась з боку її стійкості та керованості під впливом таких факторів: схильність до вживання алкоголю за порядковою шкалою; втрата емоційного контролю над поведінкою під впливом алкогольного сп'яніння під час дій із розбещення неповнолітніх за номінативною шкалою («так» або «ні»); наявність дисфункцій у психічній діяльності за номінативною шкалою («так» або «ні»). Дисфункції у психічній сфері оцінювались у досліджуваних за ознаками: «емоційно-нестійкий розлад особистості»; «тривожний розлад особистості». Схильність до вживання алкоголю визначалась за шкалою: 0 – не вживається (такі досліджувані відсутні); 1 – помірне вживання; 2 – зловживання; 3 – стійкий алкоголізм.

Окремо узагальнено розглядалися значення змінних для поєднаних у групу дорослих осіб, які скоїли дії з розбещення неповнолітніх, та зіставлялися зі значеннями змінних користувачів ІКТ, які разом із розбещенням неповнолітніх виготовляли та розповсюджували дитячу порнографію в Інтернеті.

Для статистичної обробки емпіричних даних використовувалися непараметричні методи. Обробка емпіричних даних проводилася за допомогою статистичного пакету IBM SPSS Statistics 20.

3. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

У межах відокремленої групи досліджуваних за біномінальним критерієм зіставлялися частки групи з наявністю та з відсутністю певної ознаки з переліку тих, які встановлювалися відповідно до номінативної шкали вимірювання. У результаті проведеної роботи було визначено статистично достовірне переважання однієї з дихотомічних ознак у всіх випадках порівняння (табл. 1). Встановлено, що сексуальні посягання на гідність та здоров'я неповнолітніх досліджувані особи скоювали значно частіше в стані алкогольного сп'яніння. Статистично підтверджено, що усталена професійна спрямованість трудової діяльності та дисфункції психічної діяльності відсутні у переважній більшості членів групи (див. табл. 1).

Таблиця 1

Порівняння з використанням біноміального критерію відносних часток групи досліджуваних із наявністю або відсутністю таких ознак: стану алкогольного сп'яніння під час кримінальної події, усталеної професійної спрямованості трудової діяльності, дисфункцій психічної діяльності

Наявність ознаки	Статистичний параметр	Алкогольне сп'яніння під час злочинних дій	Усталена професійна спрямованість трудової діяльності	Дисфункції психічної діяльності
Наявна	відносна частка	.667	.111	.111
Відсутня	відносна частка	.333	.889	.889
	<i>p</i>	.050	< .010	< .010

Примітка. *p* – ймовірність помилки 1 роду.

Зіставлялися значення ознак досліджуваних групи та користувачів ІКТ, які виготовляли й розповсюджували дитячу порнографію в Інтернеті, за критерієм знакових рангів Вілкоксона (порівняння медіани вибірки з гіпотетичною медіаною). Було встановлено, що в розповсюджувачів дитячої порнографії в Інтернеті рівень освіти та розвиток інтелектуальних функцій значно вищий, порівняно з досліджуваними групи (табл. 2). Розрахунки свідчать також про те, що в означених «розповсюджувачів» рівень соціально осудливих правопорушень значно вищий, а рівень схильності до вживання алкогольних напоїв – суттєво нижчий, аніж у цілому в осіб, які розбещували неповнолітніх (див. табл. 2).

Таблиця 2

Порівняння значень ознак особистості досліджуваних групи осіб, що скоїли дії з розбещення неповнолітніх, із значеннями ознак користувачів ІКТ, які виготовляли й розповсюджували дитячу порнографію в Інтернеті, за критерієм знакових рангів Вілкоксона

Досліджувані особи	Статистичний параметр	Рівень виразності характеристик			
		освіта	інтелект	соціально осудні правопорушення	схильність до алкоголю
Розбещували неповнолітніх	медіана	2	3	1	2
Розповсюджували дитячу порнографію	значення (гіпотетична медіана)	4	4	3	1
	<i>p</i>	.007	.006	.007	.034

Примітка. *p* – ймовірність помилки 1 роду.

Для встановлення зв'язків у структурній організації особистості досліджуваних групи розраховувалися коефіцієнти кореляції між психологічними ознаками, визначеними за порядковою шкалою вимірювання (табл. 3). Наявність значимого прямого статистичного зв'язку зафіксовано для показників освіти та інтелектуального розвитку осіб, що скоїли дії з розбещення неповнолітніх. В інших випадках зіставлення суттєвого зв'язку між показниками не встановлено (див. табл. 3).

Таблиця 3

Статистичний зв'язок (коефіцієнти кореляції за Спірменом) між психологічними ознаками особистості досліджуваних у групі осіб, що скоїли дії з розбещення неповнолітніх

Показник	Статистичний показник	Показник			
		освіта	інтелект	соціально осудливі правопорушення	схильність до алкоголю
освіта	<i>r</i>	1.000	.824	– .221	– .038
	<i>p</i>		.006	.568	.922
інтелект	<i>r</i>		1.000	– .005	– .093
	<i>p</i>			.989	.812
соціально осудливі правопорушення	<i>r</i>			1.000	– .434
	<i>p</i>				.243

Примітки: *r* – коефіцієнт кореляції; *p* – ймовірність помилки 1 роду.

За ознакою наявності алкогольного сп'яніння й, відповідно, зниження рівня самоконтролю під час злочинних дій групу досліджуваних було поділено на підгрупи. Статистично порівнювалися рівні виразності психологічних особливостей у підгрупах. За допомогою критерію Манна-Вітні встановлено, що в групі тих досліджуваних, які скоювали протиправні дії в стані алкогольного сп'яніння, загальна схильність вживання алкоголю суттєво більша, порівняно з іншими членами групи ($U = 1.500$; $p = 0.034$).

4. ОБГОВОРЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ДОСЛІДЖЕННЯ

Визначено, що ключовий потенціал розвитку особистості міститься в трудовій діяльності та продуктивному спілкуванні [3]. Сталий розвиток усіх складових психічної організації людини значною мірою забезпечується через її спрямоване зростання на етапах професійної діяльності. Також завдяки усвідомленому професійному самовдосконаленню в соціально корисній праці формується й зміцнюється ціннісно-мотиваційний компонент особистості, вольові якості, професійний та життєвий досвід. Останнє й сприяє підвищенню цільності, стійкості й ефективності саморегуляції системи особистісної організації. Усупереч цьому досліджувані групи осіб, які розбещували неповнолітніх, здебільшого мають не вище, ніж середню професійну освіту, і в них практично відсутня усталена спрямованість трудової діяльності (див. табл. 1). Такі особи зорієнтовані на будь-яку роботу з провідною мотивацією найбільшого заробітку.

Брак у досліджуваних усталеної професійної мотивації разом із схильністю до зловживання алкоголем (див. табл. 2) свідчить про реальну відсутність у них усталених спонук до самовдосконалення й самоствердження. У досліджуваних переважає вичерпність ресурсу раніше здобутого професійного та життєвого досвіду без його суттєвого поповнення. У такому процесі особистість виснажується, стає слабкою в саморегуляції, більш вразливою до негативних впливів, втрачає життєві ціннісні орієнтири. Можна припустити, що зниження рівня самоконтролю й саморегуляції в групі досліджуваних виявилось через радикальне послаблення імперативного впливу соціальних цінностей, що й сприяло негативному зриву в поведінці з рівня незначних асоціальних вчинків (див. табл. 2) до скоєння злочину з розбещення неповнолітніх.

Причому факт такого злочину, разом із схильністю до вживання алкогольних напоїв, виявив у досліджуваних і радикально прогресуючу гедоністичну мотивацію на ґрунті сексуальних відхилень.

У пізнавальній сфері досліджуваних, відповідно до висновків судово-психіатричних експертиз, критичність мислення, прогностичні розумові функції, функції пам'яті, увага та сприйняття суттєво не ушкоджені. Однак рівень інтелекту в переважній більшості фігурантів кримінальних справ, що склали групу, нижче середнього нормативного. Причому такий результат вочевидь збігається з висновками R. Blanchard, J.M. Cantor та співавторів про відносно низький рівень розвитку пізнавальних функцій та IQ в осіб із педофільними схильностями [12], [13]. До того ж виключно тісний прямий зв'язок рівня інтелекту з рівнем освіти в групі ($r = 0.824$; див. табл. 3) свідчить про те, що отриманий у минулому не дуже високий рівень розвитку пізнавальної сфери осіб, які скоїли злочин із розбещення неповнолітніх, у життєвій практиці суттєво не збільшився. Більше того, сам факт злочинної сексуальної поведінки вказує на прогресуюче зниження в досліджуваних групи здатності до самокритики та критичного погляду на реальність, на послаблення функцій прогнозування та самоорганізації, звуження світогляду, зменшення можливостей саморегуляції.

На тлі схильності до вживання алкоголю в досліджуваних, які скоїли злочин із розбещення неповнолітніх, порушено емоційну врівноваженість й адекватність емоційного реагування. Останнє чітко визначається у висновках судово-психіатричних експертиз. Посягання на честь, гідність, психічне й фізичне здоров'я неповнолітніх викриває в досліджуваних фактичний розлад емпатійних здібностей, цинізм, регрес емоційної зрілості до рівня підліткового віку з проявами неприборканої гіперсексуальності [11].

Отже, у групі осіб, які розбещували неповнолітніх, спостерігаються більш-менш виразні деструктивні тенденції і в ціннісно-мотиваційній, і в пізнавальній, і в емоційній сферах особистості. У цих досліджуваних наявні численні ознаки прогресуючої залежності, спрямованої на поступове руйнування суб'єкта життєдіяльності [1]. Поточна ж напруга від всебічного занепаду особистості оперативно знімається досліджуваними через більш-менш регулярне вживання алкоголю.

Принципово інша, порівняно з розглянутою вище, динаміка змін у структурі особистості в користувачів ІКТ, які розбещували неповнолітніх, виготовляли й розповсюджували відзняту дитячу порнографію в Інтернеті. В останніх достатньо високий рівень освіти, очікувано розвинений інтелект, гнучке аналітичне мислення [4]. До того ж, з урахуванням постійного ускладнення й оновлення інформаційних систем, розповсюдженню порнографії в Інтернеті вимушений розширювати свій досвід використання ІКТ, розвивати функції мислення, вдосконалювати самоорганізацію розумової діяльності.

Усупереч позитивній динаміці розвитку пізнавальної сфери у розповсюджувача порнографії в Інтернеті в ціннісно-мотиваційній сфері вочевидь виразно зростають зсуви у бік асоціальних орієнтирів із посиленням рецидивів кримінальної поведінки (див. табл. 2). Такі результати певною мірою розширюють дані R.K. Hanson і K.E. Morton-Bourgon про те, що асоціальна орієнтація є головним предиктором будь-якого кримінального рецидиву й особливо на ґрунті сексуальних відхилень [17]. До того ж факт розповсюдження в Інтернеті порнопродукції з егоїстичними корисливими намірами характеризує такого «розповсюджувача» як людину виключно цинічну, емоційно нечутливу до переживань інших (навіть дітей).

Отже, якщо в осіб, які скоїли дії з розбещення неповнолітніх, деструкція поступово охоплює численні елементи різних психічних сфер структури особистості, то у виготовлювача й розповсюджувача дитячої порнографії в Інтернеті процеси

внутрішнього розладу виходять уже на рівень суперечностей між окремими психічними сферами. В останньому випадку відбувається радикальний перерозподіл обмежених ресурсів особистості з переважним їх спрямуванням на реалізацію інтелектуальних функцій, але на шкоду іншим складовим структури особистості. Означений ресурсний дисбаланс в організації психічної діяльності сприяє суттєвому зростанню в людини психоемоційної напруги, яка в умовах розвиненого самоконтролю пізнавальної сфери не може оперативним зніматися регулярним вживанням алкоголю (бо це суперечить самоконтролю), а прогресивно нагромаджується. Вказане суттєве зростання психоемоційної напруги й призводить до психічних порушень та рецидиву руйнівних вчинків у користувачів ІКТ, які виготовляють і розповсюджують дитячу порнографію в Інтернеті (див. табл. 1 і 2). Однак і можливості переважного розвитку тільки пізнавальної сфери у розповсюджувача порнопродукції в Інтернеті суттєво обмежені. При цьому також можна припустити, що при досягненні психічною організацією критичної межі стійкості («точки біфуркації») розлад розумової діяльності разом із тотальним розладом психічної організації також неминучий, але більш стрімкий, порівняно з деструкцією і в вищерозглянутих сексуально залежних, і в інтернет-залежних [6].

Небезпечний порнографічний контент, що породжується користувачами ІКТ, є проекцією особистості своїх творців. З одного боку, означені розробники здатні детально й чутливо, з використанням новітніх комп'ютерних ефектів, емоційно забарвлено передавати особливості сексуальних реалізацій людини й тим самим активно привертати мимовільну увагу випадкових і невідповідних користувачів відповідних сайтів. З іншого – логічна організованість та безкомпромісна корислива спрямованість активної розумової діяльності творців комп'ютерної порнографії сприяє створенню згубного для особистості користувача-жертви ланцюга подій, який поступово – сюжет за сюжетом – «втягує» людину в сексуальну залежність. Унаслідок останнього користувач-жертва крок за кроком часто-густо несвідомо наближається до залежності і від потягів сексуальної сфери, і від творців порнографії з усіма наступними, у тому числі й фінансовими, негараздами [1]. Тобто користувачі ІКТ, що виготовляють і розповсюджують дитячу порнографію в Інтернеті, здатні через небезпечну мережеву інформацію не тільки нав'язувати необачливим користувачам звабливе сучасне, а й ефективно виводити їх через послідовність сюжетів з дедалі більш брутальним наповненням на прискорений рух до згубного майбутнього.

З огляду на сказане слід підкреслити, що порнографічний контент, який безпосередньо ґрунтується на безумовному сексуальному рефлексі людини, має потужний імерсивний потенціал. Цей потенціал, зазвичай, набагато більший, аніж у дидактичних розробок на базі ІКТ, що використовуються з підключенням до ресурсів відкритого інформаційного простору Інтернету [5]. Унаслідок цього постає низка питань щодо необхідного захисту користувачів ІКТ в освітньому інформаційному просторі від згубної й нав'язливої порнографічної інформації. Такий захист, як свідчить соціальний досвід, слід будувати комплексно і в напрямі розроблення спеціальних програмних фільтрів та блокіраторів небезпечної інформації, і в напрямі ефективного виявлення та знешкодження розповсюджувачів порнографії в Інтернеті, і в напрямі виховання в учнів стійкості та реакцій відторгнення щодо руйнівної для особистості інформації.

5. ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Аналіз та інтерпретація результатів дослідження дозволили сформулювати такі висновки.

1. Узагальнення отриманих даних засвідчило, що для досвідченого користувача ІКТ, який активно працює в Інтернеті, для класифікації й систематизації даних, визначення форм і шляхів передачі інформації (також в обхід засобів фільтрації та блокування інформації) необхідним є високий рівень розвитку функцій мислення (особливо вербального), пам'яті, сприймання, освіченості у сфері побудови й можливостей ІКТ з тенденцією до регулярного оновлення спеціального програмного й технічного досвіду, а також самоорганізація та самоконтроль розумової діяльності. Дієвість системотехнічних вимог щодо розвитку досвідченого користувача ІКТ було підтверджено емпірично. В осіб, які розбещували неповнолітніх, виготовляли й розповсюджували дитячу порнографію в Інтернеті, достатній рівень освіти, розвинені інтелектуальні здібності, а через специфіку роботи в комп'ютерних мережах за необхідністю виражені функції самоорганізації розумової діяльності.

2. Показано, що в осіб, які скоїли дії з розбещення неповнолітніх, спостерігається генералізована тенденція більш-менш повільної деградації ціннісно-мотиваційної, пізнавальної та емоційної сфер особистості, що зрештою виявилось в злочинах на сексуальному підґрунті. Означені особи відрізняються невисоким рівнем освіти, помірними інтелектуальними здібностями, переважною невиразністю усталеної професійної спрямованості трудової діяльності, послабленням імперативної функції соціальних цінностей, помірною схильністю до асоціальної поведінки, а також до зловживання алкогольними напоями, зниженням самоконтролю та емоційної зрілості, із підвищенням ризику закріплення залежностей (насамперед, сексуальної).

3. Для користувачів ІКТ, які розбещували неповнолітніх, виготовляли й розповсюджували дитячу порнографію в Інтернеті, на відміну від осіб, що скоїли дії з розбещення неповнолітніх, є виразними різноспрямовані тенденції розвитку та руйнування окремих сфер структури особистості й поглиблення внутрішніх особистісних суперечностей. Разом із необхідним розвитком інтелекту, розумових здібностей, самоорганізації пізнавальних процесів в означених «розповсюджувачів» наявний прогресуючий розлад ціннісно-мотиваційної сфери з виразним посиленням егоїстичних споживацьких спонук та свідомого нехтування соціальними цінностями. Зіткнення в особистості на рівні структурних утворень процесів розвитку та зростаючої деструкції призводить до суттєвого посилення в неї стану емоційної напруги, нервово-психічного виснаження, до прогресування невротичних розладів, збільшення рецидивів злочинів (у тому числі на ґрунті сексуальних відхилень).

4. Інформаційно небезпечний порнографічний контент, який створюється й розповсюджується в Інтернеті користувачами ІКТ, є емоційно забарвленим, звабливим, нав'язливим, таким, що викликає мимовільну увагу спостерігача і також має тенденцію до розгортання у перспективі майбутнього з дедалі більш брутальним та небезпечним для соціуму наповненням. Порнографічний контент має значний імерсивний потенціал, що зумовлює необхідність розроблення ефективних заходів підвищення інформаційної безпеки освітнього середовища, пов'язаного з Інтернетом.

Подальші дослідження доцільно проводити в напрямі визначення провідних інформаційних ознак порнографічного контенту з метою оптимізації процесу розшуку та притягнення до відповідальності осіб, які його створюють та розповсюджують в Інтернеті.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] А.Ю. Акопов, *Свобода от зависимости. Социальные болезни личности*. Санкт-Петербург, Россия: Речь, 2008.
- [2] М.В. Грищенко, «Психологічна експертиза кіно-, відеопродукції порнографічного змісту» у *Проблеми екстремальної та кризової психології*. Київ, Україна: НУЦЗ України. 2014. № 15, с. 60-63.
- [3] А.Н. Леонтьев, *Деятельность. Сознание. Личность*. Москва, Россия: Смысл, 2004.
- [4] Е.А. Орел, «Диагностика особенностей мыслительной деятельности специалистов в области информационных технологий (программистов)» автореф. дисс. канд. психол. наук, Моск. гос. ун-т им. М. Ломоносова. Москва, 2007.
- [5] О.П. Пінчук, С.Г. Литвинова, та О.Ю. Буров, «Синтетичне навчальне середовище – крок до нової освіти» у *Інформаційні технології і засоби навчання*, т. 60, №4, с. 28-45, 2017.
- [6] В.В. Плохих, та С.К. Акимов, «Особенности реализации когнитивных процессов у интернет-аддиктов» у *Психологический журнал*, т. 35, № 3, с. 58–68, 2014.
- [7] Д.Б. Санакоєв, «Протидія порнографії в Інтернеті підрозділами з боротьби з кіберзлочинністю та торгівлею людьми» у *Право і безпека*, № 2 (39), с. 207-212, 2011.
- [8] Г.В. Ткачук, «Особенности впровадження мобільного навчання: перспективи, переваги та недоліки» у *Інформаційні технології і засоби навчання*, Т. 64, №2, с. 13-22, 2018.
- [9] О.С. Товканець, «Стратегічні напрями розвитку інформаційно-комунікаційних технологій у вищій європейській школі на початку ХХІ століття» у *Інформаційні технології і засоби навчання*, т. 66, №4, с. 14-23, 2018.
- [10] О.Я. Чебикін, та Н.О. Кримова, «Вплив комп'ютерної діяльності на емоційну стабільність особистості» у *Наука і освіта*, № 3, с. 126-134, 2015.
- [11] О.Я. Чебикін, та І.Г. Павлова, *Становлення емоційної зрілості особистості*. Одеса, Україна: СВД Черкасов, 2009.
- [12] R. Blanchard, et al., «IQ, handedness, and pedophilia in adult male patients stratified by referral source» in *Sexual Abuse-A Journal of Research and Treatment*, vol. 19, issue 3, pp.. 285-309, sep 2007.
- [13] J.M. Cantor, R. Blanchard, B.K. Christensen, et al., «Intelligence, memory, and handedness in pedophilia» in *Neuropsychology*, vol. 18, issue 1, p. 314, jan 2004.
- [14] O. Chebykin, «Psychoemotional Dependence on Means of Mobile Communications in students with different demonstrations of emotional maturity» in *Science and education*, № 11, pp. 30-34, 2016.
- [15] F. Dyshniku, M.E. Murray, R.L. Fazio, et al., «Minor Physical Anomalies as a Window into the Prenatal Origins of Pedophilia» in *Archives of Sexual Behavior*, vol. 44, issue 8, pp. 2151-2159, nov 2015.
- [16] S.R. Gray, G.G. Abel, A. Jordan et al. «Visual Reaction Time (TM) as a Predictor of Sexual Offense Recidivism» in *Sexual Abuse-A Journal of Research and Treatment*, vol. 27, issue 2, pp. 173-188, apr 2015.
- [17] K. Hanson, and K.E. Morton-Bourgon, «The characteristics of persistent sexual offenders: A meta-analysis of recidivism studies» in *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, vol. 73, issue 6, pp. 1154-1163, dec 2005.

Матеріал надійшов до редакції 10.09.2018 р.

ОПАСНЫЙ ПОРНОГРАФИЧЕСКИЙ КОНТЕНТ В ИНТЕРНЕТЕ КАК ПРОЕКЦИЯ РАССТРОЙСТВ ЛИЧНОСТИ РАСПРОСТРАНИТЕЛЯ ДЕТСКОЙ ПОРНОГРАФИИ

Демедюк Сергей Васильевич

кандидат юридических наук, доцент кафедры программной инженерии и кибербезопасности Киевского национального торгово-экономического университета,
начальник Департамента киберполиции Национальной полиции Украины, г. Киев, Украина
serhii.demediuk@cyberpolice.gov.ua

Демедюк Татьяна Сергеевна

кандидат юридических наук, доцент кафедры оперативно-розыскной деятельности
Национальная академия внутренних дел, г. Киев, Украина
dtatyana25@gmail.com

Аннотация. В статье рассматриваются вопросы угроз для пользователей Интернета от порнографического контента, который является специфической деятельностной проекцией расстройств личности распространителя детской порнографии. Анализ литературных источников показывает, что познавательная сфера у распространителей детской порнографии в информационных сетях, в отличие от лиц с педофильными наклонностями, может быть достаточно развитой, что специфическим образом должно отражаться на деструктивных тенденциях их личностной динамики и на действиях. Целью работы было определение специфики информационно опасного порнографического контента в Интернете как проекции расстройств личности пользователя информационно-коммуникативных технологий, который производит и распространяет детскую порнографию. В эмпирическом исследовании использован метод системного анализа выводов судебно-психиатрических экспертиз в отношении лиц, которые развращали несовершеннолетних, а также в отношении лиц, которые развращали несовершеннолетних, изготавливали и распространяли детскую порнографию в Интернете. Количественные значения психологических переменных устанавливались в соответствии с номинативной и порядковой шкалами измерения. Эмпирические данные обрабатывались с использованием непараметрических статистических методов. Установлено, что у пользователя информационно-коммуникативных технологий, который развращает несовершеннолетних, производит и распространяет детскую порнографию в Интернете, вместе с необходимым развитием интеллекта, мыслительных способностей и достаточной самоорганизацией познавательных процессов налицо прогрессирующий распад ценностно-мотивационной сферы с выраженным усилением эгоистических потребительских побуждений и сознательного систематического пренебрежения социальными ценностями. Доказано, что у таких лиц соприкосновение на уровне структуры личности процессов развития и растущей деструкции приводит к существенному усилению состояния эмоционального напряжения, нервно-психического истощения, прогрессирование невротических расстройств, увеличение рецидивов правонарушений. Отмечается, что информационно опасный порнографический контент, который создается и распространяется в Интернете пользователями информационно-коммуникативных технологий, является эмоционально окрашенным, привлекательным, навязчивым, вызывая непроизвольное внимание наблюдателя, а также имея тенденцию к развращиванию в перспективе будущего.

Ключевые слова: пользователь информационно-коммуникативных технологий, Интернет; информационная безопасность; расстройства личности; интеллект; ценностно-мотивационная сфера личности; порнографический контент.

DANGEROUS PORNOGRAPHIC CONTENT ON THE INTERNET AS A PROJECTION OF A PERSONALITY DEVIATION OF THE CHILD PORNOGRAPHY DISTRIBUTOR

Serhii V. Demedyuk

PhD of Juridical Sciences, Associate Professor of the Department of Program Engineering Cybersecurity
Kyiv National University of Trade and Economics,
Chief of the Cyberpolice Department of Ukraine, Kyiv, Ukraine
serhii.demediuk@cyberpolice.gov.ua

Tetyana S. Demedyuk

PhD of Juridical Sciences
Associate Professor of Criminal Intelligence and Surveillance Operations
National Police Academy of Ukraine, Kyiv, Ukraine
dtatyana25@gmail.com

Abstract. The article reveals the issues of danger to Internet users from pornographic content, which is defined as a specific activity projection of a personality deviation of the distributor of child pornography. An analysis of reference sources indicates that the cognitive sphere of child pornography distributor in information networks distincts from those with pedophilic inclinations may be sufficiently developed and should be reflected in the destructive tendencies of their personal dynamics and actions in a specific way. The object of the article is to identify the specifics of information-dangerous pornographic content on the Internet as a projection of

personality deviation of the ICT user who produces and distributes child pornography. In the course of the empirical study it was used the semantic analysis techniques of the findings of forensic psychiatric examinations towards those who depraved minors, as well as those who decoyed minors, produced and distributed child pornography in the Internet. Quantitative indexes of psychological variables were established in accordance with nominative and order scales. Empirical data was processed using nonparametric statistical methods. The studies research has been found that ICT user who depraves minors, produces and distributes child pornography in the Internet, along with the necessary development of intelligence, cognitive abilities and sufficient self-organization of cognitive processes is capable of a progressive disintegration of value-motivational sphere with a sharp increase in selfish consumer motives and conscious systematic contempt for social values. It is proved that such persons' confrontation of development processes and increasing of destruction at the level of personality structure lead to a significant increase of psychic tension, nervous prostration, progression of neurotic disorders, and increase of repetition offenses. It is noted that information-dangerous pornographic content created and distributed by ICT users on the Internet is emotion-laden, seductive, obtrusive, causing the obsessive attention of the observer, and also tends to extension in future.

Keywords: ICT user; Internet; information security; personality deviation; intelligence; value-motivational sphere of a personality; sexual content.

REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

- [1] A. Akopov. *Freedom from addiction. Social diseases of a personality*. Saint Petersburg, Russia: Rech', 2008. (in Russian)
- [2] M. Hryshchenko, «Psychological expert examination of pornographic film- and, video production» in *Problems of extreme and crisis psychology*. Kyiv, Ukraine: NUCP of Ukraine.2014, № 15, p. 60-63. (in Ukrainian)
- [3] A. Leontev, *Activity. Consciousness. Personality*. Moscow, Russia: Smysl, 2004. (in Russian)
- [4] E. Orel, «Diagnostics of the specifics of mental activity of the specialists in the sphere of information technologies (programmers)» Extended abstract of dissertation for a Candidate of Psychological Sciences, Moscow State University named after M.Lomonosov. Moscow, 2007. (in Russian)
- [5] O. Pinchuk, S.Lytvynova, O. Burov, «Synthetical educational environment – the step to new education» in *Information technologies and means of education*. V.60, №4, p. 28-45, 2017. . (in Ukrainian)
- [6] V. Plokhikh, S.Akymov, «Specifics of realization of Internet-addicts' cognitive processes» in *Psychological Journal*, V.35, № 3, p. 58–68, 2014. (in Russian)
- [7] D. Sanakoiev, «Countering pornography on Internet by units combating with cybercrimes and human trafficking» in *Law and Security*, № 2 (39), p. 207-212, 2011. (in Ukrainian)
- [8] H. Tkachuk, «Specifics of mobile learning implementation: perspectives, advantages and disadvantages» in *Information technologies and means of education*. V.64 №2, p. 13-22, 2018. (in Ukrainian)
- [9] O.Tovkanets, «Strategic directions of informative and communicative technologies development in a higher European school in the early XXI century» in *Information technologies and means of education*. V.66 №4, p. 14-23, 2018. . (in Ukrainian)
- [10] O. Chebykin, N. Krymova, «Influence of computer activity on emotional stability of a person» in *Science and Education*, № 3, p. 126-134, 2015. (in Ukrainian)
- [11] O. Chebykin, I. Pavlova, *Formation of emotional stability of a person*. Odessa, Ukraine, SVD Cherkasov, 2009. (in Ukrainian)
- [12] R. Blanchard, et al., «IQ, handedness, and pedophilia in adult male patients stratified by referral source» in *Sexual Abuse-A Journal of Research and Treatment*, vol. 19, issue 3, pp.. 285-309, sep 2007. (in English)
- [13] J.M. Cantor, R. Blanchard, B.K. Christensen, et al., «Intelligence, memory, and handedness in pedophilia» in *Neuropsychology*, vol. 18, issue 1, p. 314, jan 2004. (in English)
- [14] O. Chebykin, «Psychoemotional Dependence on Means of Mobile Communications in students with different demonstrations of emotional maturity» in *Science and education*, № 11, pp. 30-34, 2016. (in English)
- [15] F. Dyshniku, M.E. Murray, R.L. Fazio, et al., «Minor Physical Anomalies as a Window into the Prenatal Origins of Pedophilia» in *Archives of Sexual Behavior*, vol. 44, issue 8, pp. 2151-2159, nov 2015. (in English)

- [16] S.R. Gray, G.G. Abel, A. Jordan et al. «Visual Reaction Time (TM) as a Predictor of Sexual Offense Recidivism» in *Sexual Abuse-A Journal of Research and Treatment*, vol. 27, issue 2, pp. 173-188, apr 2015. (in English)
- [17] K. Hanson, and K.E. Morton-Bourgon, «The characteristics of persistent sexual offenders: A meta-analysis of recidivism studies» in *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, vol. 73, issue 6, pp. 1154-1163, dec 2005. (in English)

This work is licensed under Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International License.